

נחל עין זהב

נספח נופי

נובמבר 2021

ליגה

פרוייקטים סביבתיים בע"מ

רן מולכו | הנדסת ניקוז, תכנון נוף, חקלאות וסביבה | קידום, תכנון, ניהול ופיקוח פרויקטים סביבתיים

תוכן עניינים

1. מבוא וניתוח המצב הקיים	2
1.1 דימוי המקום	4
1.2 יחידות נוף	4
1.3 נצפות	4
1.4 טיילות	5
2. עקרונות לפיתוח ושימור נופי בפרויקט המוצע	6
2.1 מתן פתרונות נקודתיים לבעיות הצפה בנחל עין זהב	6
2.2 יצירת אזורי איגום בשטחים פתוחים בעיר ובקרבתה	6
2.3 שדרוג רכיבים הנדסיים באפיק הנחל	6
3. סיכום	6

1. מבוא וניתוח המצב הקיים

קרית שמונה היא העיר הגדולה באזור אצבע הגליל שבצפון הארץ. בשנת 1949 הוקמה העיר כמעברה, ומאז התפתחה באופן הדרגתי. היא הוכרזה כעיר ב-1974 וכיום מתפקדת כמרכז אזורי מסחרי, תחבורתי ליישובי הסביבה.

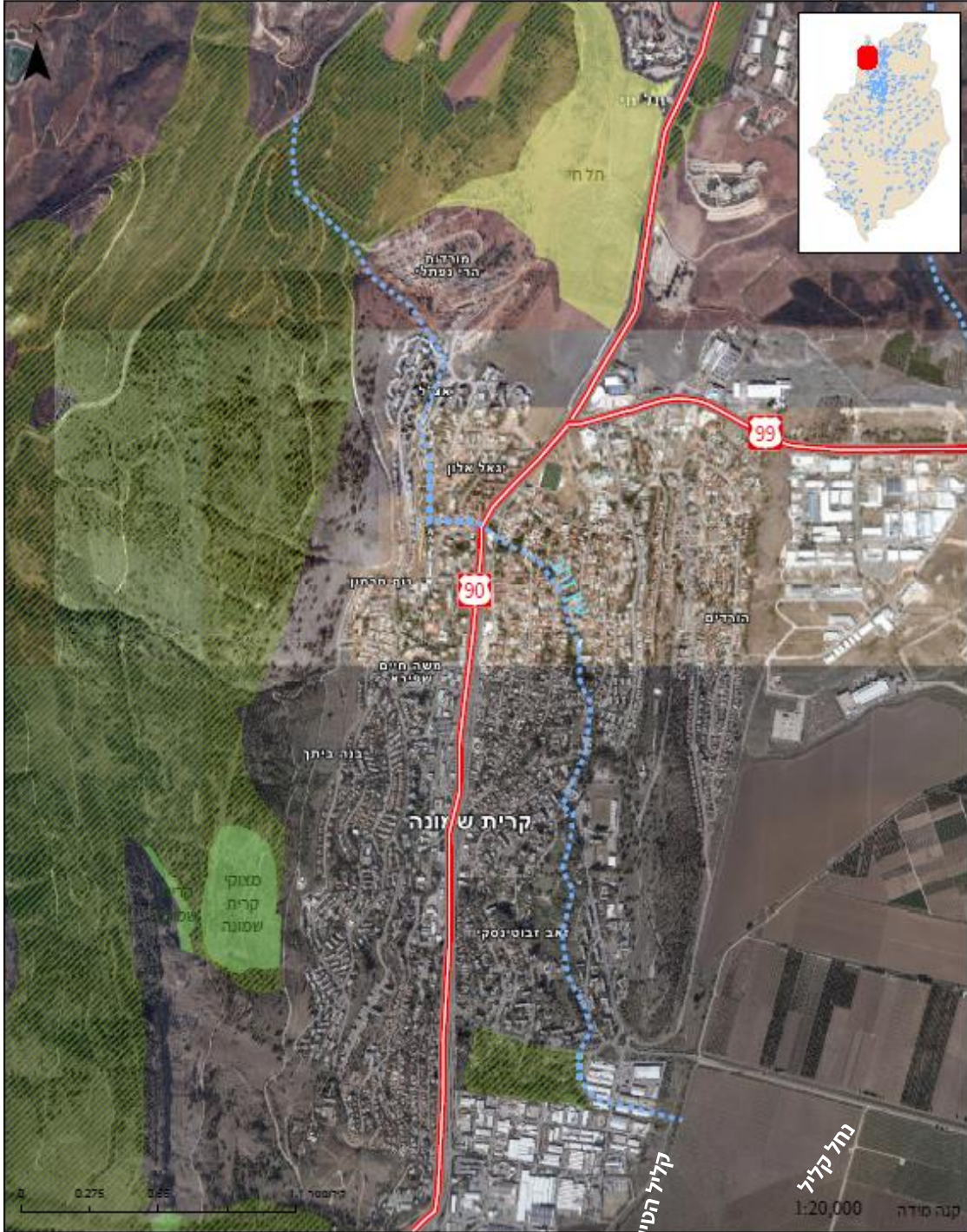
נחל עין זהב זורם בתחומי העיר ואורכו כ-3 ק"מ. הנחל חוצה אותה מצומת מצודות ועד למוצאו בתעלה המערבית בסמוך לאזור התעשייה הדרומי של העיר (ראו איור 1). הנחל מנקז אליו חמישה ערוצים תלולים היורדים ממצוק רמים בהרי נפתלי והופך איתן ממעין עין זהב - אחד משלושת המעיינות המזינים את הנחל ומצויים בשטחה של העיר קרית שמונה. הנחל חוצה את פארק הזהב - מרחב טבע עירוני הנמצא בלבה של העיר. בהמשך מהלכו, מעט לפני אזור התעשייה הדרומי של קרית שמונה, עובר הנחל בסמוך לחורשת קק"ל, הכוללת מתקני פנאי ונופש ציבוריים.

בשטח העיר, הנחל שומר לרוב על מראה של תעלה מוסדרת בעלת דפנות בולדרים במראה טבעי. לאורכו ניתן למצוא שצ"פים מונגשים לציבור ומספר גשרונים מקשרים בין הגדות. לצד אלו, יש גינות פרטיות שחלקן לא מאפשר לציבור הרחב תנועה או קשר עין למרחב הנחל. במקטעים מסוימים, הנחל זורם במובל סגור.

הנחל במרחב העירוני הוא משאב טבע, שמסייע בשיפור איכות החיים של הציבור ותרומה לרווחתו. על מנת להעצים מגמה זו, העירייה מקדמת תוכניות הסדרה ופיתוח של הנחל והשצ"פים שבקרבתו. תוכניות אלו שמות דגש על הנגשת גדות הנחל לציבור הרחב, הן באמצעות פיתוח השצ"פים הסמוכים לגדותיו והן באמצעות צמצום תופעת הפלישות הפרטיות למרחב ציבורי זה.

ממשק הנחל עם העיר דורש טיפול והסדרה בכמה מקומות לאורך הנחל בהם כיום, בארועי גשם חריגים נגרמות הצפות המסכנות רכוש פרטי וציבורי. הפרויקט המוצע מבקש לטפל באופן מקומי בכל אחת מנקודות אלו, תוך תיאום עם תוכניות הפיתוח במרחב הנחל המקודמות במקביל בעיריית קרית שמונה (ראו איור 2).

איור 1 - מקטע נחל עין זהב בשטח התוכנית

איור 2 - מוקד הצפות חורף בקרית שמונה

1.1 דימוי המקום

קרית שמונה נטועה בין מרחבי השדות החקלאיים של עמק החולה לנופי הרכסים של הגליל (ממערב) והגולן (ממזרח) ומשקיפה אליהם. היא העיר הראשית באצבע הגליל, המשרתת את יישובי עמק החולה והרי נפתלי בגליל העליון. בעיר מוסדות תרבות וחינוך בהם גם חברת המתנ"סים וכן תנועות נוער שפעילותם במרחב הציבורי ניכרת. פארק עין זהב, שבמרכז העיר הינו אתר טבע ייחודי, המאפשר לחוות ולהנות במרחב העירוני ממראה נופי המרחב הטבעיים.

1.2 יחידות נוף

- א. שטחי חקלאות - שטחים פתוחים מצפון לעיר קרית שמונה
- ב. בינוי עירוני - תחומי העיר קרית שמונה
- ג. נחל עירוני - נחל עין זהב זורם בתחומי העיר ברצועת נחל מוסדרת בעלת דפנות בולדרים ובחלקים מסוימים זורם במובלים סגורים
- ד. שצ"פים - שטחים המוגדרים בתוכניות המתאר בייעוד קרקע שצ"פ ובחלקם אינם מפותחים

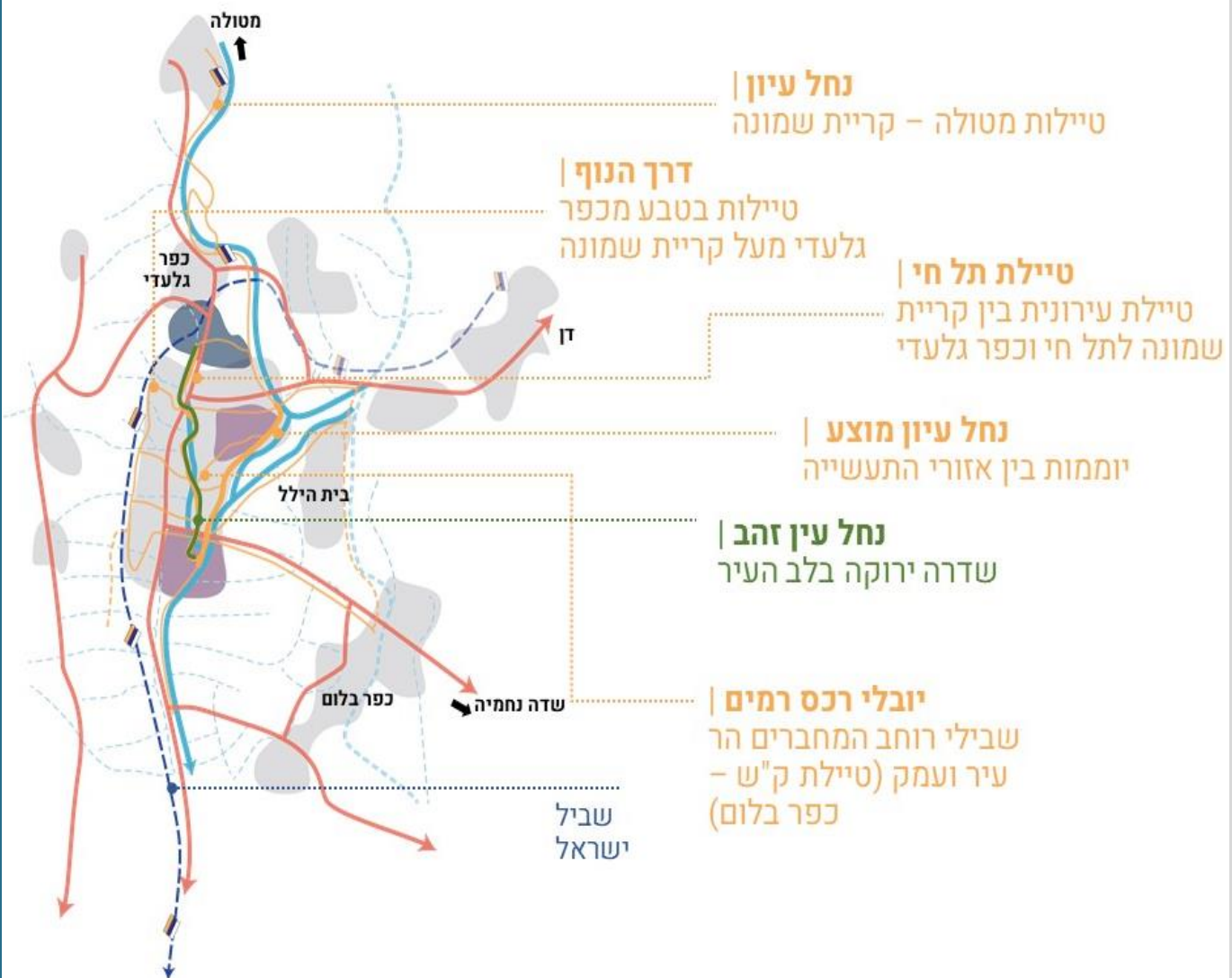
1.3 נצפות

מרכיב חשוב בניתוח הרגישות של מרחב הוא מידת הנצפות שלו. מידת הנצפות נובעת ממס' פרמטרים ובעיקרם מהיכן ניתן לצפות בו ומהי רמת הנצפות שלו. הנחל זורם בלב המרחב העירוני של קרית שמונה, ועל כן רמת נצפותו מהאזורים הסמוכים אליו בעיר גבוהה, אך נצפותו מאזורים רחוקים יותר נמוכה. ישנם קטעי נחל עם צמחייה סבוכה, שאומנם מקטינה את רמת הנצפות של ערוץ הנחל, אך לא של המרחב כמרחב ירוק פתוח ולא מבונה.

1.4 טיילות

בסביבת קריית שמונה ישנם מגוון שבילי טיילות לאורך ולרוחב נחלי הצפון ממערבה לה. נחל עין זהב מאפשר שדרה ירוקה בליבה של העיר ויוצר אינטראקציות עם הסביבה בכך שהוא משפר את הקישוריות הסביבתית בין קריית שמונה לבין העמק ומאפשר מספר יציאות מלב הנחל לשאר שבילי העמק. למשל השער הדרומי, קצהו הדרומי של נחל עין זהב, נפגש עם שבילי טיילות רוחביים ואורכיים המחברים את יישובי העמק, את האטרקציות הרבות בסביבת הנחלים והטיילות האזורית לקריית שמונה. דוגמא נוספת הינה נחל עיון הממוקם מצפון לנחל עין זהב וממשיך דרכו עד למטולה ויוצר מסלול טבע עשיר. כמו כן, מצפון נחל עין זהב מתחילה לה טיילת עירונית אורכית למכללת תל חי ולכפר גלעדי (אשר כולל בתוכו מגוון אפשרויות טיול ביער רמות נפתלי, גשר תל חי (העתידי להבנות), האריה השואג, שביל ישראל ודרך הנוף). לאורך נחל עין זהב ישנם מספר רב של שבילי טיול הממשיכים עם כיוון זרימתו ומידי כמה מאות מטרים מתחברים לשכונות שונות ובכך יוצרים סביבה טיילת עירונית ורציפות לאורך העיר ועד ליציאה ממנה.

2. עקרונות לפיתוח ושימור נופי בפרויקט המוצע

2.1 מתן פתרונות נקודתיים לבעיות הצפה בנחל עין זהב

הפרויקט המוצע עוסק במתן מענה נקודתי לבעיות הצפה, הנוצרות באפיק נחל עין זהב. פעולות אלו משלבות בין פעולות ניקוזיות הכוללות החלפה ותחזוקה של מעבירי מים ומלכודות סחף לפעולות נופיות לניהול מי הנגר העירוניים הכוללות וויסות והשהיה.

2.2 יצירת אזורי איגום בשטחים פתוחים בעיר ובקרבתה

במסגרת הפעולות להקלה על בעיית ההצפה בנחל, יוגדרו אזורים בחלקו הדרומי של פארק עין זהב ובחורשת קק"ל הסמוכה אליו כאזורי ויסות ואיגום. לפעולה זו ערך נופי רב, בנוסף לערכה ההידרולוגי. אזורי איגום יוצרים תמונה עונתית מתחלפת, מהווים מוקד משיכה לבעלי חיים ואתר בעל עניין לתושבי הסביבה. קיימת אפשרות לפיתוח נופי, המלווה את אזור האיגום ובכך מעלה את ערכו כאלמנט נופי וכאתר פנאי עונתי לתושבי העיר.

2.3 שדרוג רכיבים הנדסיים באפיק הנחל

באפיק הנחל אותרו מספר נקודות בעיתיות בהן המובילים הקיימים אינם מתפקדים באופן מיטבי. בעת החלפת המובלים, יישמר אופיו הקיים של הנחל ללא פגיעה במראם הטבעי של הגדות המדופנות בבולדריים והשתלבות בסביבה העירונית המקיפה אותו.

3. סיכום

באמצעות מספר התערבויות נקודתיות, הפרויקט המוצע משפר את תפקודו הניקוזי של נחל עין זהב כנחל בסביבה עירונית. הפתרונות המוצעים משלבים גישה הנדסית עם גישה נופית, ובכך מסייעים להעלאת ערכו הנופי של הנחל עבור תושבי העיר ולרווחתם. יצירת אזורי ויסות ואיגום במוקדים מסויימים לאורך תוואי הנחל הופכת אותו לאלמנט מרובה תועלות לסביבתו, המקיים מערכת אקולוגית עירונית, יוצר מראה נוף עונתי דינאמי ומהווה מוקד משיכה נופי ירוק לתושבי העיר.